

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu Regionów i Europejskiego Banku Inwestycyjnego »Trzecie sprawozdanie na temat stanu unii energetycznej«”

[COM(2017) 688 final]

(2018/C 262/15)

Sprawozdawca: **Toni VIDAN**

Współsprawozdawca: **Christophe QUAREZ**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 18.1.2018
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego
Data przyjęcia przez sekcję	5.4.2018
Data przyjęcia na sesji plenarnej	19.4.2018
Sesja plenarna nr	534
Wynik głosowania	159/5/5
(za/przeciw/wstrzymało się)	

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje trzecie sprawozdanie na temat stanu unii energetycznej, popiera cele projektu unii energetycznej i z zadowoleniem przyjmuje nacisk na zaangażowanie i mobilizację społeczeństwa UE na rzecz przejścia pełnej odpowiedzialności za unię energetyczną. Ponawia propozycje dotyczące skutecznego dialogu w sprawie energii ze zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim na szczeblu unijnym, krajowym, regionalnym i lokalnym.

1.2. EKES zawsze uważał ideę unii energetycznej za kwestię niezwyklej wagi dla powodzenia Unii Europejskiej. Podziela zdanie Komisji, że unia energetyczna wykracza poza obszar energii i klimatu. Uważa, że transformacja energetyki jest okazją do uczynienia Europy miejscem bardziej demokratycznym, spójniejszym, bardziej konkurencyjnym i sprawiedliwszym. Wspólne wysiłki na rzecz osiągnięcia unii energetycznej muszą prowadzić do zwiększenia zrównoważoności środowiskowej, politycznej, gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej zgodnie z podstawowymi wartościami UE.

1.3. EKES z zadowoleniem przyjmuje pakiet dotyczący czystej energii jako krok we właściwym kierunku, ubolewa jednak, że w trzecim sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej nie stwierdzono, iż cele ustanowione w ramach pakietu są niewystarczające. Komitet popiera inicjatywy Parlamentu Europejskiego dotyczące wzmocnienia ram prawnych, ale jest zaniepokojony próbami niekorzystnego złagodzenia przyszlých przepisów podejmowanymi przez Radę. EKES wzywa UE do nasilenia działań służących zbliżeniu Europy i świata do osiągnięcia celu neutralności emisyjnej zapisanego w porozumieniu paryskim, które zostało ratyfikowane przez wszystkie państwa członkowskie.

1.4. EKES wyraża ubolewanie, że w trzecim sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej nie omówiono długoterminowej perspektywy dla unii energetycznej. Wzywa Komisję Europejską, by w pełni uwzględniła perspektywę na rok 2050 dla unii energetycznej oraz by przedstawiła projekt aktualizacji planu działania na rok 2050 zgodnie z porozumieniem paryskim. Byłoby to zgodne z rezolucją Parlamentu Europejskiego wzywającą do przygotowania dla UE do 2018 r. strategii na rzecz osiągnięcia zerowych emisji obejmującej pierwszą połowę bieżącego stulecia (2017/2620 (RSP)).

1.5. W tym kontekście EKES zwraca uwagę na kluczowe znaczenie zarządzania unią energetyczną. Jak już wskazał w opinii o zarządzaniu unią energetyczną⁽¹⁾, niezbędne jest zadbanie o to, by sposób sprawowania rządów zachęcał decydentów na wszystkich szczeblach do sporządzania długoterminowych planów na okres po 2030 r., uwzględniania interesów i opinii wszystkich zainteresowanych stron w społeczeństwie, w tym zwłaszcza grup znajdujących się w trudnej sytuacji, dostosowywania się do zmian technologicznych i regulacyjnych, a także umożliwiania społeczeństwu rozliczania decydentów z ich działań.

1.6. EKES zauważa, że transformacja energetyki w Europie już się rozpoczęła – zużycie energii maleje, ponieważ stosowane są technologie efektywne energetycznie, opinia publiczna opowiada się za czystą energią, a jednocześnie rośnie produkcja energii ze źródeł odnawialnych. Jednakże pod pewnymi względami trzecie sprawozdanie na temat stanu unii energetycznej wydaje się nazbyt optymistyczne w ocenie postępów. EKES z zadowoleniem przyjmuje wnioski sprawozdania dotyczące znaczenia dialogu Talanoa na temat klimatu w 2018 r. oraz podkreśla, że trzeba zrobić więcej – w zakresie innowacji, inwestycji, światowej współpracy i handlu – by stać się światowym liderem, którym pragniemy być.

1.7. Komitet wyraża ubolewanie, że sprawozdanie skupia się głównie na barierach technicznych dotyczących infrastruktury. W przyszłości więcej uwagi należy poświęcić innym barierom rynkowym i instytucjonalnym, które uniemożliwiają obywatelom, konsumentom, społecznościom i MŚP udział w procesie przechodzenia na czystą energię oraz czerpanie korzyści z tego przejścia i powiązanych z nim mechanizmów wsparcia UE. Przykład takich nieuwzględnionych barier to m.in. różnice w koszcie kapitału dla inwestycji w energię ze źródeł odnawialnych w UE, niedostateczne wdrożenie rządów prawa, korupcja, niewystarczające zdolności administracyjne, trudności z dostępem do sieci oraz brak digitalizacji i demokracji w ramach systemu energetycznego.

1.8. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że w trzecim sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej zwrócono uwagę na malejące koszty technologii odnawialnych źródeł energii i innych czystych technologii energetycznych. Wzywa Komisję do uwzględnienia tych osiągnięć w przyszłej polityce i instrumentach inwestycyjnych oraz do zapewnienia, by perspektywa społeczna stanowiła centralny element zaktualizowanego planu działania na rok 2050.

2. Kontekst i rozważania na temat wcześniejszych zaleceń EKES-u

2.1. Obywatele Unii zdecydowanie i w coraz większym stopniu popierają cele unii energetycznej oraz ambitniejszą politykę klimatyczno-energetyczną. Ostatnie badanie Eurobarometru dotyczące zmiany klimatu⁽²⁾, które przeprowadzono w marcu 2017 r., wykazało, że dla 74 % ankietowanych zmiana klimatu jest bardzo dużym problemem, 79 % z nich uważa, że przeciwdziałanie zmianie klimatu i efektywniejsze wykorzystywanie energii może pobudzić gospodarkę i zwiększyć zatrudnienie, dla 77 % ankietowanych upowszechnianie specjalistycznej wiedzy UE w dziedzinie nowych czystych technologii w państwach trzecich może przynieść Unii korzyści gospodarcze, a 65 % zgadza się, że takie korzyści może również przynieść Unii ograniczenie przywozu paliw kopalnych z państw trzecich. Zdecydowana większość ankietowanych zgadza się również, że potrzebne jest większe publiczne wsparcie finansowe dla przejścia na czystą energię, nawet jeśli oznacza to ograniczenie dotacji na paliwa kopalne (79 %), oraz że ograniczenie przywozu paliw kopalnych może zwiększyć bezpieczeństwo dostaw energii w UE (64 %).

2.2. Rośnie również poparcie dla celów unii energetycznej w europejskich środowiskach biznesowych, zarówno w sektorze energetycznym, jak i poza nim. Dobrym przykładem tego poparcia jest nowa wizja europejskiego stowarzyszenia przemysłu elektroenergetycznego Eurelectric⁽³⁾. Eurelectric stwierdza, że „w świetle porozumienia paryskiego i pilnej potrzeby przeciwdziałania zmianie klimatu, zanieczyszczeniu powietrza i wyczerpywaniu się zasobów naturalnych” Eurelectric zobowiązuje się do „inwestowania w produkcję czystej energii i rozwiązania umożliwiające transformację, do zmniejszenia emisji i aktywnych wysiłków na rzecz osiągnięcia neutralności pod względem emisji dwutlenku węgla na długo przed połową stulecia”, do promowania „niezwykle potrzebnego przejścia z gospodarki wykorzystującej zasoby na gospodarkę opartą na technologiach”, do umożliwienia „równoważonego rozwoju społecznego i zrównoważenia środowiskowego” oraz do „uwzględnienia aspektu zrównoważoności na wszystkich etapach naszego łańcucha wartości i podjęcia środków wspierających transformację istniejących zasobów w celu budowania społeczeństwa bezemisyjnego”.

⁽¹⁾ Dz.U. C 246 z 28.7.2017, s. 34.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/clima/news/eu-citizens-increasingly-concerned-about-climate-change-and-see-economic-benefits-taking-action_en.

⁽³⁾ <https://cdn.eurelectric.org/media/2189/vision-of-the-european-electricity-industry-02-08-2018-h-864A4394.pdf>

2.3. Coraz większa liczba ustaleń eksperckich i naukowych potwierdza, że sektor energetyczny w UE może odnieść znaczące korzyści z gwałtownego spadku cen słonecznej energii fotowoltaicznej, energii wiatrowej i technologii bilansowania systemu. W niedawno wydanym sprawozdaniu⁽⁴⁾ Międzynarodowej Agencji Energii Odnawialnej (IRENA) stwierdza się, że UE „Może zwiększyć udział energii odnawialnej w swoim koszyku energetycznym do 34 % do 2030 r. i podwoić go w 2016 r., co przyniesie pozytywny wpływ ekonomiczny netto”. Ten wzrost przyniósłby ze sobą „wzrost oszczędności między 44 mld EUR a 113 mld EUR rocznie do 2030 r., jeśli uwzględnimy oszczędności związane z kosztem energii oraz koszty środowiskowe i zdrowotne, których unikniemy”. Z innego niedawnego badania⁽⁵⁾ opublikowanego przez Energy Union Choices wynika, że „najbardziej efektywny scenariusz dotyczący koszyka energii elektrycznej UE zawiera o wiele wyższy udział energii odnawialnych niż ten przewidywany przez Komisję Europejską – 61 % w porównaniu do 49 % do 2030 r. W tym scenariuszu UE uniknęłyby dodatkowych 265 Mt emisji CO₂ i rocznych kosztów systemów energetycznych w wysokości 600 mln EUR do 2030 r. i utworzyłyby 90 000 dodatkowych miejsc pracy (netto)”.

2.4. Pojawiły się ważne inicjatywy, takie jak podpisanie w maju 2017 r. na Malcie deklaracji w sprawie przyspieszenia przejścia na czystą energię na wyspach Europy, w tym w jej regionach najbardziej oddalonych, forum ds. konkurencyjności przemysłu w kontekście czystej energii, komunikat w sprawie strategii przemysłowej dla Europy oraz podjęcie wysiłków na rzecz stworzenia unijnego sojuszu w dziedzinie baterii. Wszystkie te działania mają kluczowe znaczenie w staraniach o zintegrowaną politykę przemysłową, która będzie w stanie wspierać transformację energetyki przy jednoczesnym stymulowaniu tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy, oraz powinny być postrzegane jako okazja dla branży do zaprezentowania zdolności Europy do opracowywania odpowiednich rozwiązań pozwalających sprostać obecnym wyzwaniom.

2.5. EKES wielokrotnie podkreślał, że unia energetyczna musi zapewnić stabilne i przyjazne otoczenie dla europejskich przedsiębiorstw, które umożliwi im inwestowanie i zatrudnianie oraz będzie je zachęcać do tego typu działań, ze szczególnym uwzględnieniem potencjału MŚP. Wymaga to wspólnego ustanowienia systemu należytego zarządzania unią energetyczną, co może nastąpić tylko po dokonaniu gruntownych zmian we wniosku Komisji Europejskiej dotyczącym rozporządzenia w sprawie zarządzania unią energetyczną.

2.6. EKES zawsze uważał, że kluczowe znaczenie dla uniknięcia ubóstwa energetycznego, będącego też problemem utrudniającym przestawienie się obywateli na rozwiązania niskoemisyjne, ma dostępność energii po przystępnej cenie i fizyczny dostęp do niej. Dlatego też EKES z zadowoleniem przyjmuje uruchomienie Obserwatorium Ubóstwa Energetycznego, co jest pierwszym krokiem w kierunku opracowania zintensyfikowanych działań na szczeblu europejskim mających na celu wyeliminowanie ubóstwa energetycznego w Europie.

2.7. EKES wnosił o włączenie wymiaru społecznego do kryteriów oceny w kolejnym sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej. Dlatego też z dużym zadowoleniem przyjmuje inicjatywy społeczne podjęte przez Komisję Europejską, takie jak te dotyczące regionów wysokoemisyjnych i ubóstwa energetycznego, jak również wprowadzenie w sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej podrozdziału na temat wymiaru społecznego unii energetycznej. Kierunek wytyczony tym doskonałym pierwszym krokiem powinien być wzmocniony w przyszłości, na przykład przez wspólne opracowanie paktu społecznego na rzecz obywatelskiej transformacji energetyki.

2.8. EKES zauważa, że dokonanie transformacji energetyki nie wymaga kwot inwestycji znacząco różnych od tych, które są niezbędne do utrzymania obecnego systemu energetycznego opartego głównie na importowanych paliwach kopalnych. Wymaga natomiast znacząco odmiennych rodzajów inwestycji, w tym inwestycji mających na celu obniżenie emisyjności, digitalizację, demokratyzację i decentralizację. Głównym wyzwaniem jest przesunięcie kapitału z wysokoemisyjnych do niskoemisyjnych zasobów i infrastruktur. Takie przesunięcie powinno być skuteczne pod względem wykorzystania unijnych i krajowych środków publicznych, na przykład przez stopniowe wycofywanie dotacji do paliw kopalnych (w tym unijnej pomocy publicznej dla gazociągów) i nie miałyby negatywnych konsekwencji dla konkurencyjności w przemyśle i miejsc pracy, nie zakłócały także jednolitego rynku.

2.9. Aby pomóc prywatnym inwestorom w tym przesunięciu kapitału, władze publiczne powinny zagwarantować rzeczywiste i przewidywalne ceny uprawnień do emisji dwutlenku węgla w odniesieniu do każdej działalności gospodarczej. Możliwe działania to m.in. ustalenie ceny minimalnej dla systemu handlu emisjami w połączeniu z harmonizacją podatków od energii. Wymagałoby to usprawnienia narzędzi UE oraz unikania nakładania się na siebie instrumentów, co zniekształca sygnały inwestycyjne. EKES apeluje także do Komisji o aktywne dążenie do wprowadzenia

⁽⁴⁾ <http://irena.org/newsroom/pressreleases/2018/Feb/EU-Doubling-Renewables-by-2030-Positive-for-Economy>

⁽⁵⁾ <http://www.energyunionchoices.eu/cleanersmartercheaper/>

globalnego systemu ustalania cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla, który zapewniłby równe szanse europejskim przedsiębiorstwom na rynkach eksportowych oraz w odniesieniu do towarów importowanych.

3. Uwagi dotyczące trzeciego sprawozdania na temat stanu unii energetycznej i działania następcze

3.1. Zapewnienie silnego i demokratycznego zarządzania na rzecz transformacji energetyki w Europie

3.1.1. EKES uważa, że UE i większość jej państw członkowskich muszą w jeszcze większym stopniu zdemokratyzować kształtowanie polityki energetycznej, na przykład poprzez wpieranie efektywnego korzystania z takich narzędzi, jak sondaże deliberatywne i europejskie inicjatywy obywatelskie, a także poprzez zapewnienie systemowego zaangażowania i niezbędnych środków, które umożliwią udział zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w opracowywaniu i wdrażaniu krajowych planów energetycznych i w zakresie ochrony klimatu.

3.1.2. EKES dostrzega, że dla zapewnienia silnego i demokratycznego zarządzania unią energetyczną konieczne jest utworzenie w Europejskiej Agencji Środowiska europejskich służb ds. informacji w zakresie energetyki, która byłaby w stanie zapewniać odpowiednią jakość danych przekazywanych przez państwa członkowskie, stworzyć jeden punkt wprowadzania zbiorów danych niezbędnych do oceny postępów unii energetycznej, opracować wspólnie z zainteresowanymi stronami założenia dla różnych scenariuszy, a także zapewnić modele typu *open source* do testowania różnych założeń i sprawdzania zgodności między poszczególnymi scenariuszami. Prace tych służb powinny być dostępne bez ograniczeń dla wszystkich decydentów, przedsiębiorców i ogółu społeczeństwa.

3.1.3. Aby zapewnić stabilne i korzystne otoczenie biznesowe europejskim przedsiębiorstwom, a szczególnie MŚP, UE i wszystkie państwa członkowskie powinny opracować długoterminowe plany energetyczne w celu osiągnięcia celu neutralności emisyjnej, na który zgodziły się w porozumieniu paryskim. Plany takie powinny zostać opracowane w sposób w miarę możliwości angażujący wszystkie strony oraz włączone do planów do roku 2030 i długoterminowych planów przewidzianych w rozporządzeniu w sprawie zarządzania unią energetyczną. Należy również opracować sektorowe i regionalne strategie obniżania emisyjności, aby określić możliwości biznesowe i lokalne oraz przewidzieć wzrost i spadek zatrudnienia z myślą o zapewnieniu płynnego przejścia.

3.1.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje inicjatywy mające na celu wsparcie wysokoemisyjnych regionów i wysp w ich transformacji energetyki. Zwraca się do Komisji Europejskiej o dalsze wspieranie regionalnego podejścia w zakresie transformacji energetyki. W tym względzie Komisja Europejska powinna zaangażować wszystkie zainteresowane państwa członkowskie i regiony we wspólne określenie mocnych i słabych stron każdego europejskiego regionu pod kątem transformacji energetyki. Wyniki powinny zostać wykorzystane w ramach ich strategii przemysłowych oraz pomóc im przewidzieć prawdopodobne skutki pod względem tworzenia, utraty i zmiany charakteru miejsc pracy.

3.1.5. Komitet apeluje również do Komisji o dalsze opracowywanie wskaźników w celu monitorowania skutków transformacji energetyki dla sektorów związanych z energią i ich rozwoju, poprawy wskaźników społecznych, w tym ulepszenia gromadzenia danych, oraz stworzenia nowych wskaźników istotnych dla ogółu społeczeństwa i społeczeństwa obywatelskiego, zgodnie z opiniami EKES-u dotyczącymi tych kwestii ⁽⁶⁾.

3.2. Wspólne opracowanie paktu społecznego na rzecz obywatelskiej transformacji energetyki

3.2.1. EKES uważa, że Europa potrzebuje „paktu społecznego na rzecz obywatelskiej transformacji energetyki”, który powinien zostać opracowany przez UE, państwa członkowskie, regiony, miasta, partnerów społecznych i zorganizowane społeczeństwo obywatelskie w celu zapewnienia, by transformacja nikogo nie pozostawiła w tyle. Pakt ten powinien stać się szóstym wymiarem unii energetycznej i objąć wszystkie aspekty społeczne, w tym tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy, szkolenie zawodowe, poszerzanie wiedzy i szkolenie konsumentów, ochronę socjalną, konkretne plany dla regionów w okresie przejściowym, w których znikają miejsca pracy, a także zdrowie i ubóstwo energetyczne.

3.2.2. EKES uważa, że unia energetyczna wymaga utworzenia europejskiego funduszu dostosowania do transformacji energetyki, który miałby zapewniać wsparcie pracownikom zagrożonym utratą pracy w wyniku transformacji energetyki. W ten sposób Europa dałaby wyraz woli zadbania o to, by nikt nie został pominięty w procesie transformacji energetyki.

⁽⁶⁾ Dz.U. C 264 z 20.7.2016, s. 117, Dz.U. C 288 z 31.8.2017, s. 100.

3.2.3. EKES postrzega transformację energetyki jako okazję do wyeliminowania ubóstwa energetycznego w Europie oraz poprawy pod względem jakości życia, tworzenia miejsc pracy i włączenia społecznego. W oparciu o wyniki uzyskane przez Europejskie Obserwatorium Ubóstwa Energetycznego należy opracować, we współpracy z zainteresowanymi stronami, w tym organizacjami konsumenckimi, europejski plan działania na rzecz zlikwidowania ubóstwa energetycznego w celu zapewnienia, aby działania publiczne były w coraz większym stopniu ukierunkowane na pierwotne przyczyny ubóstwa energetycznego. EKES, zauważając, iż w opinii w sprawie pakietu „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków”⁽⁷⁾ stwierdził, że ubóstwo energetyczne to problem związany z inwestycjami, a zwłaszcza znajdujące się w trudnej sytuacji gospodarstwa domowe napotykają przeszkody w dostępie do finansowania, podkreśla konieczność stopniowego odchodzenia od środków łagodzących na rzecz środków zapobiegawczych, takich jak modernizacja w celu przekształcenia starych budynków w budynki o zerowym zużyciu energii netto. W tym względzie taryfy socjalne mogą zapewnić tylko tymczasową pomoc, która stopniowo powinna być zastępowana takimi środkami jak talony na energię lub dofinansowanie gruntownej modernizacji budynków i zakupu samochodów elektrycznych.

3.2.4. Aby zapewnić obywatelską transformację energetyki oraz maksymalne korzyści społeczne i gospodarcze dla całego społeczeństwa, trzeba doceniać wagę poczucia odpowiedzialności obywateli i społeczności za lokalne odnawialne źródła energii oraz to poczucie wzmacniać. Wszystkie mechanizmy wsparcia i reformy rynku energii powinny umożliwiać społecznościom lokalnym aktywny udział w produkcji energii i sprawiedliwy dostęp do rynku energii. Należy aktywnie pomagać państwom członkowskim, które nie mają zdolności instytucjonalnych potrzebnych do zapewnienia takiego aktywnego udziału obywateli w transformacji energetyki, a w szczególności zdolności instytucjonalnych potrzebnych do zapewnienia wsparcia i obsługi projektów należących do społeczności w zakresie dostępu do unijnych instrumentów finansowych.

3.2.5. EKES uważa, że Komisja Europejska powinna opracować program „Green Erasmus Pro” w oparciu o pilotażowy projekt „Erasmus Pro”, a także inne projekty, które mogą przyciągnąć więcej młodych ludzi do rozwijających się sektorów objętych transformacją energetyki dzięki poprawie wizerunku tych miejsc pracy i warunków pracy w tego rodzaju zawodach.

3.2.6. EKES z zadowoleniem przyjmuje ambicję Komisji Europejskiej, by zmniejszyć o połowę liczbę przedwczesnych zgonów spowodowanych zanieczyszczeniem powietrza do 2030 r. (w 2015 r. odnotowano w Europie 400 tys. przedwczesnych zgonów). EKES uważa, że UE i wszystkie jej państwa członkowskie powinny nadać wysoki priorytet polityczny zwalczaniu zanieczyszczenia powietrza. Należy wzmocnić środki regulacyjne mające na celu ograniczenie zanieczyszczeń powietrza emitowanych przez pojazdy i elektrownie oraz ustanowić środki zmierzające do ostatecznego zaprzestania stosowania paliw kopalnych w transporcie i wytwarzaniu energii elektrycznej.

3.2.7. EKES z zadowoleniem przyjmuje odnotowaną w trzecim sprawozdaniu na temat unii energetycznej poprawę w odniesieniu do informacji na temat wykorzystania instrumentów inwestycyjnych UE i ich wpływu na obywateli, społeczności i MŚP, zwraca jednak uwagę na potrzebę poprawy sposobów dostępu obywateli i projektów społecznościowych do tych środków (np. wsparcie dla platform finansowych, szczególnie w państwach członkowskich, w których brakuje takich podmiotów).

3.2.8. EKES pragnie zwrócić uwagę na wnioski i zalecenia zawarte w sprawozdaniu „Study on Residential Prosumers in the European Energy Union”, które jest jednym z dokumentów załączonych do trzeciego sprawozdania na temat unii energetycznej, w szczególności na jedno ustalenie, a mianowicie, że brak jest zharmonizowanych ram regulacyjnych dla gospodarstw domowych jako prosumentów w UE, a państwa członkowskie stosują różne podejścia, a także na zalecenie mówiące, że wspólna, kompleksowa definicja gospodarstwa domowego jako prosumenta mogłaby stać się katalizatorem opracowania jasnych i mocnych ram politycznych i prawnych UE wspierających prosumpcję energii⁽⁸⁾.

3.3. Transport

3.3.1. Aspekt transformacji energetyki dotyczący elektryfikacji wymaga zwiększenia spójności politycznej i prawnej między tradycyjnie odrębnymi segmentami sektora energetycznego. Zwiększone współdziałanie sektora energetyki i sektora transportu jest już faktem i EKES z zadowoleniem przyjmuje wysiłki w celu zapewnienia spójności pakietu ustawodawczego pt. „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków” z pakietem ustawodawczym pt. „Czysta mobilność”.

⁽⁷⁾ Dz.U. C 246 z 28.7.2017, s. 64.

⁽⁸⁾ Analiza JUST/2015/CONS/FW/COO6/0127.

3.3.2. EKES zauważa, że w trzecim sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej nie wzięto pod uwagę wycofania ze sprzedaży lub stosowania paliw kopalnych do samochodów osobowych, co niedawno ogłosiło kilka państw członkowskich i miast, np. Niderlandy i Paryż. Wydarzenia związane ze skandalem dotyczącym zanieczyszczeń emitowanych przez pojazdy i skutki w zakresie zmiany klimatu, zanieczyszczenia powietrza, zdrowia i środowiska wskazują na pilną potrzebę działania. EKES uważa, że UE powinna zapewnić skoordynowane ramy dotyczące wycofywania benzyny i oleju napędowego do samochodów osobowych, tak aby nie dopuścić do tego, by nieskoordynowane i nieprzewidywalne decyzje na szczeblu krajowym i na niższych szczeblach miały negatywny wpływ na konkurencyjność przemysłu i zatrudnienie oraz doprowadzały do zakłóceń na jednolitym rynku.

3.3.3. Aby nie dopuścić do pominięcia właścicieli o niskich dochodach posiadających samochody zanieczyszczające środowisko, które mają coraz bardziej ograniczony dostęp do wielu obszarów miejskich, należy wprowadzić ogólnounijne zachęty prawne i finansowe umożliwiające przeprowadzenie niedrogiej modernizacji lub przebudowy układu napędowego użytkowanych samochodów w celu zastąpienia wykorzystania paliw kopalnych technologiami bezemisyjnymi. Wprowadzenie takiego środka ograniczyłoby do minimum wykorzystanie zasobów i społeczne koszty przejścia z samochodów osobowych napędzanych paliwem kopalnym na samochody elektryczne oraz może przyczynić się do większej spójności transformacji między regionami i państwami członkowskimi o niższych i wyższych dochodach.

3.3.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że w trzecim sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej uznano baterie za „strategiczną część priorytetów w zakresie innowacji”, oraz fakt, że baterie będą elementem „kluczowej technologii umożliwiającej realizację celów unii energetycznej”. EKES popiera inicjatywy mające na celu zagwarantowanie znaczących zasobów „na wsparcie w dziedzinie baterii i technologii związanych z ogniwami baterii” oraz zapewnienie, aby UE odgrywała ambitną rolę na światowym rynku.

3.4. Infrastruktura i rozwój przemysłowy na potrzeby transformacji energetyki

3.4.1. Transformacja energetyki ma istotne skutki dla szeregu sektorów przemysłu: po pierwsze, dla producentów energii czy samego sektora energetycznego; po drugie, dla sektorów wykorzystujących energię jako czynnik produkcji, a zwłaszcza dla sektorów energochłonnych; po trzecie, dla sektorów, które dostarczają technologii i rozwiązań dotyczących energii i klimatu. Dla przedsiębiorstw oznacza to zarówno ryzyko, jak i korzyści, dlatego UE musi pomóc sektorom przemysłu w wykorzystywaniu szans i stawianiu czoła wyzwaniom.

3.4.2. EKES zauważa, że w trzecim sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej nie wzięto pod uwagę możliwości, by wykorzystać ogłoszenie wycofania się Stanów Zjednoczonych z porozumienia paryskiego jako historyczną okazję dla europejskich przedsiębiorstw, innowatorów, pracowników i inwestorów do ugruntowania pozycji światowego lidera na dynamicznie rozwijających się rynkach czystej energii. UE powinna mieć większe aspiracje we wszystkich aspektach czystej energii, od efektywności energetycznej do elektromobilności, aby zapewnić europejskim przedsiębiorstwom właściwie funkcjonujący rynek wewnętrzny, na którym można bezpiecznie wdrażać innowacje, a także zintegrowaną strategię przemysłową ukierunkowaną na eksportowanie na cały świat rozwiązań w zakresie czystej energii.

3.4.3. EKES ponownie apeluje do Komisji o przeprowadzenie kompleksowej oceny obecnych instrumentów polityki niskoemisyjnej w celu dopilnowania, aby wykorzystywać właściwe narzędzia do osiągania celów w najbardziej optymalny sposób na dobrze uregulowanych rynkach. Należy unikać niepotrzebnych obciążeń i innych przeszkód dla użytkowników energii wynikających z braku konkurencji i przejrzystości na rynku, takich jak nieprzejrzyste rachunki.

3.4.4. Dołączony do trzeciego sprawozdania nowy „wykaz projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania” (PCI) kwalifikujących się do unijnego dofinansowania pokazuje spadek liczby projektów opartych na paliwach kopalnych do poziomu 53 projektów w dziedzinie gazu w porównaniu z 77 projektami ujętymi w poprzednim wykazie. Jednakże niektórzy analitycy twierdzą, że jest to tylko wynik grupowania wielu projektów oraz że nowy wykaz zawiera około 90 projektów w dziedzinie gazu, co w rzeczywistości oznacza wzrost liczby tych projektów. Ze względu na znaczące zagrożenia środowiskowe i gospodarcze związane z aktywami osieroconymi w kontekście inwestowania w infrastrukturę związaną z paliwami kopalnymi projekty te i przyznanie statusu PCI powinny być jak najszybciej poddane ponownej ocenie.

3.5. Bezpieczeństwo energetyczne i geopolityczny wymiar unii energetycznej

3.5.1. EKES zaleca, podobnie jak w opinii z ubiegłego roku, by bezpieczeństwo energetyczne pozostało kluczowym celem unii energetycznej. Istotne czynniki, o które trzeba zadbać to: efektywna energetycznie gospodarka oraz zrównoważona i niezawodna lokalna produkcja energii, infrastruktura przesyłowa i magazynowa, dobrze funkcjonujące rynki energii i stosunki handlowe w pełni zgodne z dorobkiem prawnym UE. Potrzebna jest lepsza definicja bezpieczeństwa energetycznego, wykraczająca poza aspekty importu energii i produkcji krajowej oraz uwzględniająca potencjał zwiększenia odporności całego systemu energetycznego, innowacje społeczne, zmiany zachowań i bezpieczeństwo cybernetyczne.

3.5.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje przedstawiony w sprawozdaniu wymiar zewnętrzny unii energetycznej oraz zgadza się, że „unijna polityka zewnętrzna i polityka rozwoju mają kluczowe znaczenie w kontekście wsparcia przejścia na czystą energię i na gospodarkę niskoemisyjną na całym świecie oraz wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego i konkurencyjności energetycznej UE”. Niestety istnieje coraz więcej dowodów na to, że niektóre państwa i przedsiębiorstwa importujące paliwa kopalne do UE uczestniczą w działaniach, które są nieodpowiednie w normalnej praktyce biznesowej, a czasami podejmują agresywne próby wpływania na politykę klimatyczno-energetyczną państw członkowskich i innych zainteresowanych stron. Aby zapewnić wiarygodne i demokratyczne otoczenie dla debaty orientacyjnej w sprawie wdrażania unii energetycznej, trzeba systematycznie monitorować taką działalność, publicznie ją ujawniać oraz aktywnie na nią reagować.

3.5.3. Z uwagi na digitalizację systemów energetycznych konieczne jest zbudowanie zaawansowanej infrastruktury cyfrowej, a przy tym środki mające na celu poprawę cyberbezpieczeństwa muszą stanowić istotną część wysiłków na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego. Ze względu na interakcje pomiędzy inteligentnymi sieciami elektrycznymi a pojazdami elektrycznymi infrastruktura elektroenergetyczna będzie również kluczowym elementem systemu transportu. W związku z tym jeszcze ważniejsze stanie się cyberbezpieczeństwo połączonych sektorów energii i transportu oraz ich infrastruktury cyfrowej.

3.5.4. Powodzenie europejskiej unii energetycznej zależy od jej zdolności do poszanowania europejskiego prawodawstwa i zapewnienia, że projekty energetyczne w Europie działają na mocy europejskich przepisów dotyczących rynku. W szczególności dotyczy to projektów inwestycyjnych, które potencjalnie, a dla wielu wyraźnie, stoją w sprzeczności z celami unii energetycznej. Budzi to obawy polityczne i ekonomiczne pewnych państw członkowskich, a to z kolei przyczynia się do utraty zaufania społeczeństw tych krajów do wartości, które skłaniały je do przystąpienia do UE. Brak poszanowania zasad praworządności wykorzystywany jest również przez polityków niechętnych integracji europejskiej jako przykład na słabość unijnej integracji, co jeszcze bardziej szkodzi jedności i integralności UE. W związku z tym Komitet zdecydowanie zaleca, aby projekt takie jak Nord Stream 2 i inne ważne projekty strategiczne realizować zgodnie z zasadami unii energetycznej.

4. Udział społeczeństwa obywatelskiego i wkład EKES-u

4.1. EKES jest przekonany, że zapewnienie powodzenia unii energetycznej w roku 2018 jako „roku zaangażowania” ma zasadnicze znaczenie nie tylko ze względów demokratycznych, ale również pod kątem skuteczności samego procesu transformacji energetyki. Transformacja europejskiego systemu energetycznego będzie sprawniejsza, tańsza i bardziej demokratyczna, jeśli będzie wspierana przez osoby stające się coraz bardziej aktywnymi konsumentami, prosumentami, pracownikami, współtwórcami (ang. *crowdsourcers*) transformacji energetyki i podmiotami ją współfinansującymi (ang. *crowdfunders*). Możliwości mikrofinansowania, np. za pośrednictwem lokalnych pożyczek, oraz udogodnienia w zakresie inwestycji mają kluczowe znaczenie dla ułatwienia demokratyzacji, szerokiej partycypacji społecznej i zrównoważenia transformacji energetyki pod względem społecznym. Unia Europejska powinna dążyć do odejścia od schematu, w którym o polityce energetycznej „decyduje garstka”, nawet na szczeblu krajowym, na rzecz schematu, w którym polityka ta jest skutecznie napędzana „działaniami ogółu społeczeństwa”.

4.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że trzecie sprawozdanie na temat stanu unii energetycznej zawiera wezwanie do zmobilizowania całego społeczeństwa. Nie wiadomo jednak, w jaki sposób Komisja zapewni, by tak się stało, ponieważ brak rzeczywistych propozycji, jak można to osiągnąć – w sprawozdaniu wskazano nawet wysoce problematyczne przykłady „pionierów” przejścia na czystą energię. EKES zachęca Komisję Europejską do zacieśniania współpracy z decydentami i zainteresowanymi stronami, a w szczególności do spotkań z krajowymi i regionalnymi radami społeczno-gospodarczymi i zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim, aby wspólnie zapewnić czystą energię wszystkim Europejczykom.

4.3. Komitet jest zaniepokojony poziomem publicznego wkładu obywateli i społeczności w kształt wniosków ustawodawczych po tym, jak w zeszłym roku ogłoszono i podjęto „szeroką debatę publiczną”. Sugeruje, aby przyszłe sprawozdania na temat stanu unii energetycznej odzwierciedlały i jasno przedstawiały udoskonalenia polityk i praktyk w ramach unii energetycznej przyjęte na podstawie debat publicznych i udziału społeczeństwa.

4.4. W tym kontekście EKES popiera sprawozdanie przyjęte niedawno przez Parlament Europejski, w którym stwierdzono, że „państwa członkowskie powinny ustanowić stałą wielopoziomą platformę dialogu na temat energii, skupiającą władze lokalne, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, społeczność przedsiębiorców, inwestorów i inne odpowiednie zainteresowane strony w celu omawiania różnych rozwiązań planowanych w polityce w zakresie energii i klimatu”. Ponownie zwraca uwagę na znaczenie włączenia w takie platformy związków zawodowych, organizacji konsumentów i organizacji społeczeństwa obywatelskiego działających w dziedzinie ochrony klimatu oraz zapewnienia niezbędnych zasobów umożliwiających skuteczne uczestnictwo.

4.5. Komitet chciałby aktywnie przyczynić się do dalszego rozwoju synergii i współpracy pomiędzy instytucjami UE, zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim oraz władzami lokalnymi i regionalnymi i ich instytucjami istotnymi w kontekście celów unii energetycznej. Władze lokalne i regionalne, dzięki swym bliskim kontaktom z obywatelami i znajomości danego konkretnego lokalnego kontekstu mogą odegrać kluczową rolę w skutecznym dostosowywaniu i wdrażaniu polityk związanych z energią. Są one głównymi decydentami w sektorach takich jak transport, miejskie planowanie przestrzenne, budynki i dobrostan, co sprawia, że są bardzo ważne z punktu widzenia koordynacji środków na rzecz efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii.

4.6. EKES uważa, że nauki społeczne i humanistyczne odgrywają kluczową rolę w dostarczaniu decydującym politycznym i gospodarczym i społeczeństwu odpowiednich narzędzi służących zrozumieniu czynników wpływających na decyzje dotyczące energii podejmowane przez użytkowników końcowych, w tym MŚP i obywateli. W związku z tym niezbędne jest zapewnienie do celów unii energetycznej ukierunkowanego na zadania unijnego programu badań i innowacji na okres po roku 2020, który będzie w pełni uwzględniał nauki społeczne i humanistyczne, zgodnie z sugestią zawartą w sprawozdaniu Komisji Europejskiej przygotowanym przez niezależną grupę wysokiego szczebla ds. maksymalizacji oddziaływania unijnych badań i innowacji (sprawozdanie Lamy'ego).

Bruksela, dnia 19 kwietnia 2018 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
